

AKADÁLYMENTESÍTÉS

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete az akadálymentesítés és egyenlő esélyű hozzáférés eszméjének európai és magyarországi jogi környezetét, megvalósulását vizsgálja.

- Az akadálymentesítés hozzáférést biztosít mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára az épített környezethez és szolgáltatásokhoz.
- Az egyetemes tervezés eszméje az a preventív gondolkodásmód, tervezési stratégia, amely már a tervezés elején figyelembe veszi a használók képességeinek különbözőségét.
- Az akadálymentesítés kereteit nemzetközi, európai uniós, valamint magyar jogszabályok és szabványok alkotják.
- Az akadálymentesítés színterei a közlekedés, a középületek, a munkahelyek, az otthonok.
- Az egészségügyi, oktatási és közintézmények hozzáférhetővé tételére jelentős uniós források állnak rendelkezésre.
- A közösségi közlekedés országos szinten többnyire nem akadálymentes.
- Az infokommunikációs akadálymentesítés el van maradva a középületek akadálymentesítésétől.
- Az akadálymentesítés nemcsak a fogyatékos-sággal élőknek jelent segítséget, szélesebb társadalmi rétegeket is érint (mint például kisgyermekesek, idősek).

Az **akadálymentesítés** azon tevékenységek összefoglaló neve, amelyek a **fogyatékos-sággal élők számára igyekeznek biztosítani a feltételeket az állapotuk miatt keletkezett hátrányaik kiküszöbölésére**. Célja olyan körülmények biztosítása, amelyek lehetővé teszik számukra az összes tevékenység elvégzését, amelyben akadályoztatva lehetnek. Az akadálymentesítés formái közé tartozik az épített környezet tudatos kialakítása vagy átalakítása, a látássérülteknek a tájékozódás biztosítása, a hallássérültek segítése, valamint az információs és informatikai tájékozottság elősegítése.

AKADÁLYMENTESÍTÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az akadálymentesítés az **Európai Unió esélyegyenlőségi politikájának része**. Az **Európai Unió alapjogi chartája** szerint ([2012/C 326/02](#)) "Az Unió elismeri és tiszteletben tartja a fogyatékkal élő személyek jogát az önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük, valamint a közösség életében való részvételük biztosítását célzó intézkedésekre." (26. cikk). A tagállamok aláírták az **ENSZ Fogyatékos-sággal élő személyek jogairól szóló Egyezményét** ([UNCRPD](#) 2006), amelynek 9. pontja kimondja, hogy "a részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékos-sággal élő személyek számára a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz – beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket – való hozzáférést."

Az **Európai Fogyatékos-sági Stratégia 2010–2020** „Megújított kötelezettségvállalás az akadálymentes Európáért” ([COM\(2010\) 636](#)) határozza meg az Unió **Európa 2020 stratégia** keretében folytatandó fogyatékosügyi tevékenységét. **8 jelentős célt határoz meg, amelyek közül az első az akadálymentesítés**. A fogyatékos-sági stratégia fő célkitűzése, hogy elősegítse a fogyatékos-sággal élő személyek számára a teljes körű részvételt. A fogyatékos személyek számára biztosítani kell a fizikai környezethez, a közlekedéshez és az információs és kommunikációs technológiákhoz, valamint a szolgáltatásokhoz való hozzáférést, ugyanúgy, mint az egészséges személyek számára.

Az **Európai akadálymentesítési intézkedéscsomag** tervezete ([COM\(2015\) 615](#)), vagyis az Európai Parlament és a Tanács irányelve a termékekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférés követelményeire vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről célul tűzte ki a "hozzáférhetőségi kötelezettségek" meghatározását, az Egyesült Államok és az Unió szabályainak és szabványainak összehasonlítását.

Nemzetközi egyezmények alapján az akadálymentesítés alapelvei: az egyenlő esélyű hozzáférhetőség, egyetemes tervezés, ésszerű alkalmazkodás, innováció és a "semmit rólunk nélkülünk" elve.

Az Európai Bizottság uniós polgárságról szóló jelentéseiben (2010; 2013; 2017) kezdeményezte egy kölcsönösen elismert uniós fogyatékosági igazolvány létrehozását az egyenlő esélyű hozzáférés érdekében és szorgalmazta az informatikai akadálymentesítést.

Az Európai Bizottság támogatásával, nemzetközi szakértői csoport által készített 1996-ban elfogadott "Akadálymentesség Európai Eszméje" (ECA) című kézikönyv vezette be az egyetemes tervezés koncepcióját, vagyis olyan környezet létrehozását, amely mindenki számára kényelmes, biztonságos.

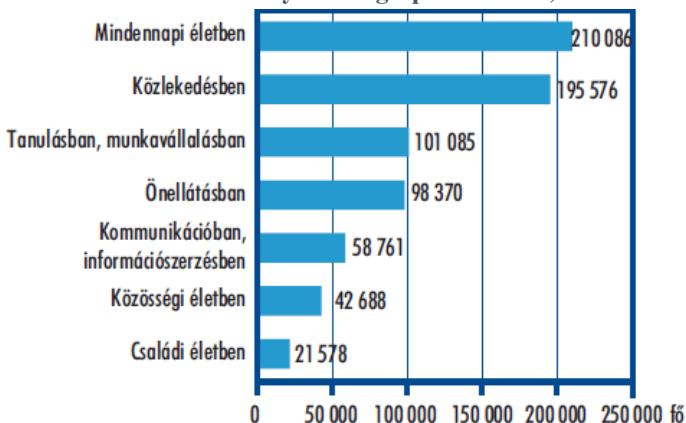
Az európai fogyatékosági szakértők egyetemi hálózata (ANED) elemzéseket készít a Bizottságnak az egyes tagállamokban tapasztalható fogyatékosági helyzetről, ezen belül a magyar akadálymentesítés állapotáról is.

AKADÁLYMENTESÍTÉS MAGYARORSZÁGON

Hazánkban a következő jogszabályok biztosítják a jogi háttérrel a fogyatékosággal élők számára a környezet és a szolgáltatásokhoz való hozzáférést:

- [1997. évi LXXVIII. törvény](#) az épített környezet alakításáról és védelméről,

1. ábra: Fogyatékosággal élők megoszlása az akadályozottság típusa szerint, 2011

Forrás: [KSH 2015](#)

- [1998. évi XXVI. törvény](#) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról;
- [2003. évi CXXV. törvény](#) az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról;
- [253/1997. \(XII. 20.\) Korm. rendelet](#) az országos településrendezési és építési követelményekről (OTÉK).

A 2015-ben elfogadott új [Országos Fogyatékosügyi Program \(2015–2025.\)](#) intézkedési terve ([1653/2015. \(IX. 14.\) Korm. határozat](#)) előírta az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítását, informatikai akadálymentesítés fejlesztését, bölcsődei, óvodai akadálymentesítés folytatását. Az Unió jelentős támogatásokat biztosít a tagállamoknak, így Magyarországnak is ([Széchenyi 2020](#)) az akadálymentesítéshez az [Európai Strukturális Alapok](#) támogatásával. **2012 nyaráig 18 533 millió forintból megvalósult projektek révén 910 önkormányzati és 159 állami fenntartású közintézmény, és 3350 közszolgáltatás vált akadálymentesítetté** ([Hétfa 2012](#)).

Diszkrimináció esetén az [Egyenlő Bánásmód Hatóság](#) minősül jogorvoslati fórumnak. Az [Alapvető Jogok Biztosa](#) több közleményében foglalkozik a folyamatban lévő panaszok kapcsán az akadálymentesítéssel, többször kifogásolva ennek elhúzódsát, határidők be nem tartását, a középületek, közlekedési eszközök nem megfelelő hozzáférhetőségét, jogszabályi ellentmondásokat ([2010](#); [2011](#); [2013](#)). 2013-ban az Alkotmánybíróságtól kért normakontrollt jogszabály akadálymentesítést előadó megfogalmazása miatt ([AJB-702/2013](#)).

A MEGVALÓSULÁS TAPASZTALATAI

Az akadálymentesítés építészeti követelményeit az [ECA](#)-ra alapozva az Országos Településrendezési és Építési Követelmények ([OTÉK](#)) valamint külföldi ajánlások tartalmazzák. A középületek akadálymentesítése több, mint egy évtizede kezdődött, azonban a vártnál lassabban, időbeli és megoldásbeli hiányosságokkal halad.

Az ENSZ Fogyatékos Emberek Jogainak Bizottsága (CRPD) 2012-ben Magyarországról készült [jelentésében](#) javasolta, hogy nagyobb mértékben vonják be a fogyatékossgal élő személyeket és érdekvédelmi szervezeteiket a döntéshozatalba. Sérelmezte, hogy **Magyarország egyetlen akadálymentesítésre vonatkozó nemzetközi kötelezettségvállalás határidejét sem tudta betartani**, sőt további halasztások várhatóak. Aggodalmát fejezte ki, hogy a **projektek megvalósulása nem követhető, pénzügyileg nem átláthatóak a teljesítések és az információk elérhetővé tételére szólított fel**. Az EMMI létrehozta a közszolgáltatást ellátó intézmények akadálymentesítését feltáró, több, mint 7000 közintézmény adatait tartalmazó [adatbázisát](#). Az [Átlátszó](#) részben [monitorozta](#) az adatbázis adatait, és megállapította, hogy 4 vizsgált megyeszékhely közül (Miskolc, Győr, Szeged, Pécs) egyedül Szeged számít hozzáférhetőnek.

Egy, a középületek akadálymentesítéséről szóló 2012-es jelentés kiemeli, hogy a **közszolgáltatások akadálymentesítésében jelentős előrelépés történt, azonban a közlekedés és az infokommunikációs akadálymentesítésben ez nem történt meg** ([Hétfa 2012](#)). Az [ANED 2017-es jelentése](#) megállapította, hogy az egészségügyi, oktatási és középületek, de legfőképpen a közlekedés akadálymentessége még mindig alacsony fokon valósul meg.

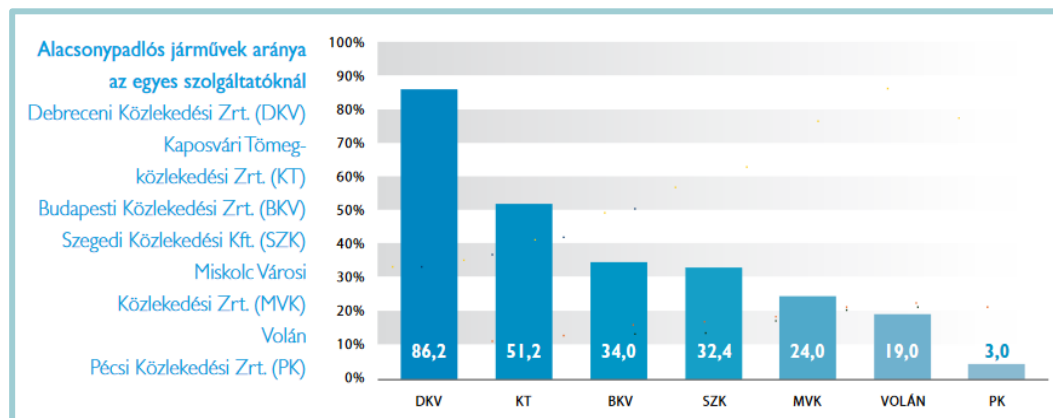
Országos szinten a közösségi közlekedés nagy része nem akadálymentes. A [MÁV](#) és [Volánbusz](#) honlapján teszi közzé az elérhető járatokat és útvonalakat. Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának Hivatala által készített jelentés megállapította, hogy a vonat-közlekedés több, mint 90 százaléka nem akadálymentes ([AJB 5629/2009](#)). Budapesten a közlekedési eszközök és megállóknak csak töredéke egyenlően hozzáférhető. A [BKK](#) adatközlése alapján (2017. május) az autóbuszok 83 százaléka, a trolis 57 százaléka, a villamosok 17 százaléka, a met-

róknak csupán 13 százaléka akadálymentes. A HÉV-ek és a hajók nem alacsonypadlósak. A busz- és trolimegállók zöme, a villamosmegállók 45 százaléka számít akadálymentesnek. A közlekedési társaság a [BKK Futár](#) kijelző és mobilszolgáltatásuk fejlesztésével kíván előrelépni az egyenlő esélyű hozzáférésben.

A [Mozgáskorlátozottak Országos Szövetsége](#) állásfoglalása szerint az **akadályok beazonosítása** lenne az első lépés az egyetemes tervezéshez. Az egyenlő esélyű hozzáférésnek **prioritásként** kell megjelennie a hazai és uniós források felhasználása és a közbeszerzési eljárások során. A **szemléletváltáshoz** pedig elengedhetetlen, hogy **képzéseket** tartsanak a munkatársaknak ([MEOSZ 2016](#)). Az **autóbuszos személyszállítási** szolgáltatásokról szóló [213/2012. \(VII. 30.\)](#) kormányrendelet legutóbbi 2017-es módosítása 2021-re **halasztotta akadálymentesítésére** vonatkozó uniós [rendelet](#) teljesítését. A Mozgássérültek Budapesti Egyesülete ([MBE](#)) panasszal élt [CRPD](#) előtt a 3-as metró elmaradó akadálymentesítése miatt. A CRPD 2017. április 12-én elfogadott [dokumentumában](#) tájékoztatást kér a magyar kormánytól a fogyatékossgal élő személyek helyzetéről, és a 3-as metró terveinek megváltoztatási szándékáról.

Az **infokommunikációs akadálymentesítés** szempontjából **jelentős** a [2009. évi CXXV. törvény](#) a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról, kötelezővé téve (2015-től teljesen) a televízió-csatornák számára **teljeskörű feliratozást, illetve jelnyelvi tolmácsolást**. A hallássérültek számára biztosított akadálymentesítéshez a [SINOSZ állásfoglalást](#) adott ki.

2. ábra: Alacsonypadlós járművek aránya, 2010

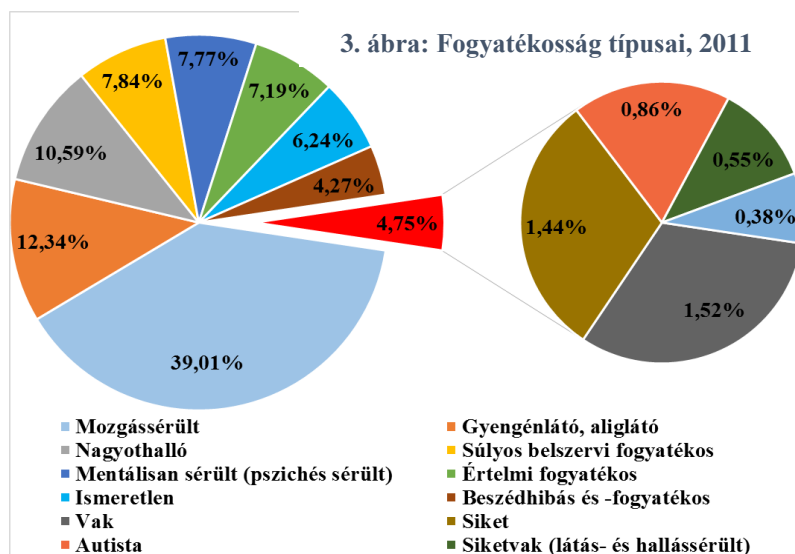

Forrás: [SINOSZ-MDAC-FESZT 2010](#)

A a [fogyatékosügyi szervezetek](#) által összeállított, az akadálymentesítés minden területét átfogó tanulmány és javaslatcsomag a jogalkotók számára is támpontot ad az egyenlő esélyű hozzáférés megvalósításához ([EPP Group 2014](#)).

STATISZTIKAI ADATOK

A [KSH 2011-es népszámlálási adatai](#) alapján magyar társadalom **5 százaléka** (490 ezer ember) él valamilyen fogyatékossgal. Az életkor előrehaladtával együtt növekszik a fogyatékossgal élő emberek aránya is. Az **fogyatékossgal élők mintegy 40 százaléka** (több, mint 230 ezer ember) vallotta magát mozgásában akadályozottnak. Az időskori betegségekben szenvedők közül **136 444 személy számít gyengén vagy aliglátónak, valamint nagyothallónak**. Az akadálymentesítés legjelentősebb célcsoportjai a mozgáskorlátozottak, hallás és látássérültek és mentális és kommunikációs funkcióikban sérült emberek. A **hozzáférhetőség azonban szélesebb társadalmi rétegeket érint** (idősek, kisgyermekes családok).

Forrás: [Infoszolg/KSH 2015](#)

A népszámlálás akadályozottságra vonatkozó felmérése szerint a **fogyatékossgal élők 72,6 százaléka (356 ezer személy) nevezett meg akadályozó tényezőt**. A válaszadók több mint fele (**több, mint 200 ezer ember**) jelölte meg a mindennapi életben és a közlekedéshez való hozzáférésben történő akadályozottságot. A mozgáskorlátozottak és látássérültek 60 százaléka jelezte ezt. A siket, a nagyothalló, a beszédhibás, a beszéd-fogyatékos, az autista és a siketvak személyek számára a kommunikáció, információszerezés okoz az átlagosnál jelentősebb nehézséget. A fogyatékossgal élők 8,4 százaléka érzi csupán úgy, hogy a fogyatékossga nem akadályozza semmiben ([KSH 2015](#)).

A népszámlálás akadályozottságra vonatkozó felmérése szerint a **fogyatékossgal élők 72,6 százaléka (356 ezer személy) nevezett meg akadályozó tényezőt**. A válaszadók több mint fele (**több, mint 200 ezer ember**) jelölte meg a mindennapi életben és a közlekedéshez való hozzáférésben történő akadályozottságot. A mozgáskorlátozottak és látássérültek 60 százaléka jelezte ezt. A siket, a nagyothalló, a beszédhibás, a beszéd-fogyatékos, az autista és a siketvak személyek számára a kommunikáció, információszerezés okoz az átlagosnál jelentősebb nehézséget. A fogyatékossgal élők 8,4 százaléka érzi csupán úgy, hogy a fogyatékossga nem akadályozza semmiben ([KSH 2015](#)).

Források:

- Country report on Social Protection and Article 28 [ANED 2017](#)
- Country report on the European Semester - Hungary in 2015 [ANED 2016](#)
- Segédlet a közszolgáltatásokhoz és egyéb szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtéséhez [FSZK 2015](#)
- A fogyatékossgal élők helyzete és szociális ellátásuk (Népszámlálás 2011) [KSH 2015](#)
- A fogyatékos személyeket támogató-szabályzó rendszer helyzetéről Európában és Magyarországon, és az ezzel kapcsolatos, az országos érdekvédelmi szervezetek által készített javaslatokról [EPP Group 2014](#)
- Country report on accessibility – Hungary [ANED 2013](#)
- Dr. Csizsák András: A középületek utólagos akadálymentesítését szolgáló NSRK fejlesztések értékelése [Hétfa 2012](#).
- Concluding observations on the initial periodic report of Hungary, adopted by the Committee at its eighth session (17-28 September 2012) [CRPD 2012](#)
- Fogyatékos személyek jogai vagy fogyatékos jogok? A magyar civil caucus párhuzamos jelentése az ENSZ egyezményről [SINOSZ-MDAC-FESZT 2010](#).

Készítette: Máté Olga
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486